

בג"ץ 5694/08 - אריאל ודנה נ' בית הדין הארצי לעבודה ואח'

בג"ץ 5694/08 - אריאל ודנה נ' בית הדין הארצי לעבודה ואח'עליון

בג"ץ 5694/08

אריאל ודנה

נגד

1. בית הדין הארצי לעבודה

2. חברת החשמל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

[02.01.2013]

כבוד השופט ח' מלצר

כבוד השופטת נ' הנדל

כבוד השופט צ' זילברטל

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר:

עו"ד אדי ווסר

בשם המשיבים:

עו"ד בני שפר; עו"ד אופיר פוזנר; עו"ד תמר חרש

פסק-דין

השופט ח' מלצר:

1. עניינה של העתירה שלפנינו בבקשת העותר כי יוצא צו על תנאי המורה למשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא יבוטל פסק-דינו של בית הדין הארצי לעבודה (כב' השופטים: י' פליטמן, ש' צור ו- ו' וירט-ליבנה, ונציגי הציבור: י' שילון ו- א' גליל), שניתן במסגרת תיק ע"ע 580/07, כך שיתקבל ערעור העותר שהוגש כנגד פסק דינו של בית הדין האזורי לעבודה בבאר-שבע (כב' השופט מ' טוינה), אשר בגדרו נדחתה מרביתה של התביעה שהגיש העותר כנגד המשיבה 2. להלן יובאו בקצרה הנתונים הצריכים להכרעה.

2. העותר הועסק על-ידי המשיבה 2 - חברת החשמל בע"מ (להלן - המשיבה, או חברת החשמל) - במשך כ-15 שנים, וזאת עד לפיטוריו בשנת 1999. טרם פיטוריו, שימש העותר כצנר במחלקת צנרת וריתוך של המשיבה. על-פי האמור ברקע העובדתי המתואר בפסק דינו של בית-הדין האזורי לעבודה - בשנת 1995, החלו מצטברות תלונות רבות על העותר, מצד הממונים עליו, שעניינן בעיות משמעתיות שונות שעלו במהלך עבודתו. תלונות אלו אף הביאו להשעייתו הזמנית של העותר מעבודתו, בחודש נובמבר 1995, וזאת במקביל לכך שנערך לו בירור, שבמסגרתו הובהר לעותר כי הוא עומד בסכנת פיטורין. גם לאחר חזרתו לעבודה, בתום ההשעיה הזמנית - לא חדל העותר מהתנהלותו הבעייתית, ועקב כך נשלחה לו התראה נוספת, המזהירה אותו מפני השלכות התנהגותו. בחודש נובמבר 1997 שלח העותר מכתב לממונים עליו, בו טען כי הוא סובל מאלרגיה לעשן ולאבק, וכי מסיבה זו הוא נמנע מביצוע משימות שונות שהוטלו עליו. בחודש אפריל 1998 נערכה ישיבה במשרדי המשיבה, בה נכחו העותר והממונה עליו, וכן רופאים שונים. מסקנת רופאת קופת-חולים שנכחה בפגישה, שמעה את דברי העותר, ואף ערכה סיור באתר העבודה, היתה כי אין מניעה רפואית לחזרתו של העותר לעבודתו, וזאת תחת תנאים מסוימים. על אף המלצת הרופאה, לא שב העותר לעבודתו לאחר הישיבה האמורה, ולפיכך ביקש הממונה עליו את פיטוריו. בסופו של יום, לאחר הליכים שונים, פוטר העותר מעבודתו, בחודש יוני 1999, וזאת באישור ועד העובדים של המשיבה.

3. לאחר פיטוריו, הגיש העותר מספר תביעות לבית הדין האזורי לעבודה בבאר-שבע, שבמסגרתן ביקש סעדים שונים, לרבות: סעד הצהרתי המורה על ביטול החלטת המשיבה על פיטוריו של העותר ועל השבתו לעבודה; סעד של תשלום הפרשי שכר, תשלום פיצויים בשל אי-קידום בדרגה, ועוד סעדים כספיים וכן סעד של זכאות לחשמל בתעריף מוזל לתקופה מסוימת. בית הדין האזורי לעבודה הנכבד דן בתביעות השונות במאוחד. במסגרת הליך זה, התמקד העותר בטענה לפיה מצבו הרפואי הלקוי הוא שהוביל לקשיים שהתעוררו בתפקודו במהלך עבודתו אצל המשיבה, ולבסוף לפיטוריו, ולפיכך יש לראותו כמי שפוטר שלא-כדין. עוד הוא טען לפגמים שונים שנפלו בהליך הפיטורין, הנובעים מכך שפיטוריו נערכו בעת שהיה בחופשת מחלה, ומכך שלא נערך לו שימוע טרם הפיטורין.

המשיבה גרסה, מנגד, כי פיטורי העותר באו כתוצאה מהתנהלותו הבעייתית, ולא כתוצאה עקב מצבו הרפואי. כן טענה המשיבה כי לעותר נערך הליך שימוע כדין טרם פיטוריו, וכי לא נפל כל פגם אחר בהליך הפיטורין.

4. במהלך ההליך שהתנהל בפני בית הדין האזורי לעבודה הנכבד, הגיעו הצדדים להסדר דיוני, ואשר לפיו ימונה רופא המוסכם על הצדדים, וזה יחוה דעתו בשאלה האם היה ביכולתו הבריאותית של העותר לבצע את התפקידים שהוטלו עליו על-ידי המשיבה, או הוצעו לו, בשנים הרלבנטיות. כאן המקום להעיר כי בפסק הדין של בית הדין האזורי לעבודה הנכבד נאמר לגבי ההסדר האמור כי בין הצדדים הוסכם, שאם תקבע חוות הדעת שהעותר לא היה מסוגל, מבחינה רפואית, לבצע את התפקידים שנדרש לבצע או את אלו שהוצעו לו - יחשבו פיטוריו כבטלים ומבוטלים, ויהיה על המשיבה להציע לעותר מקום עבודה חלופי, המתאים למגבלותיו הבריאותיות, ומנגד, שאם חוות הדעת הרפואית תציג את העמדה ההפוכה - יקבע כי פיטוריו היו כדין. יוער, כי העותר טען בערעורו - והוא מעלה טענה זו שוב בעתירתו (שהוגשה על ידו באופן אישי ולא היתה סדורה) - כי הוא לא הסכים להסדר הדיוני בצורה שהוצגה על ידי בית הדין האזורי לעבודה הנכבד בפסק דינו (לעניין זה ראו גם פסקה 13 שלהלן).

5. בית הדין האזורי לעבודה הנכבד, בפסק-דין מפורט ומנומק, דחה את מרבית טענותיו של העותר, ונעתר רק לבקשתו לסעד כספי שעניינו תשלום עבור שני ימי חופשה. במסגרת פסק-דינו, קבע בית הדין האזורי לעבודה כי נוכח ממצאיו של הרופא שמונה מטעם הצדדים, ולפיהם היה ביכולתו של העותר, מבחינה בריאותית, לבצע אחדים מהתפקידים שהוצעו לו, ולאור ההסדר הדיוני עליו הסכימו הצדדים, כפי שבית הדין הציגו - הרי שדינה של טענת העורר בדבר אי-חוקיות פיטוריו להידחות. בית הדין אף דחה את טענת העותר לפיה לא נערך לו שימוע כדין טרם פיטוריו, בקבעו כי יש לראות בשיחות ובישיבות שנערכו עם העותר בתקופה שקדמה לפיטוריו (שבמהלכן דובר עמו על האפשרות לפטרו) - משום קיום למעשה של חובת השימוע. אף טענתו של העותר כי פוטר תוך כדי שהיה בחופשת מחלה, נדחתה, לאור ממצאים רפואיים שנקבעו על-ידי בית הדין האזורי לעבודה הנכבד. תביעותיו של העותר לסעדים הכספיים האחרים, אשר לא נבעו מטענת הפיטורין שאינם כדין, נדחו אף הן, ברובן, על-ידי בית הדין האזורי לעבודה, וזאת בהנמקה מפורטת. לבסוף, נדחתה אף תביעתו של העותר, שבמסגרתה טען כי הוא זכאי להטבה של תשלום תעריף מוזל עבור חשמל, וזאת, בין היתר, מפאת כך שבתקופות שבהן עבד אצל המשיבה והיה זכאי להטבה זו - ניצל העותר לרעה את זכאותו זו.

6. על פסק-דינו של בית הדין האזורי לעבודה הנכבד, הגיש העותר ערעור לבית הדין הארצי לעבודה. במסגרת ערעורו, העלה העותר טיעונים רבים, אשר ביקשו לתקוף את רוב קביעותיו של בית הדין האזורי לעבודה הנכבד. בית הדין הארצי הנכבד דחה את ערעורו של העותר בקצרה, בהסבירו כי במקרה דנן, ראוי פסק דינו של בית הדין האזורי "להתאשר מטעמיו", וזאת בהתבסס על הוראת תקנה 108(ב) לתקנות בית הדין לעבודה (סדרי דין), התשנ"ב-1991 (להלן - התקנות).

7. מכאן העתירה שבפנינו, שבמסגרתה מבקש העותר כי בית משפט זה יורה על ביטול פסק-דינו של בית הדין הארצי לעבודה הנכבד. טענתו העיקרית של העותר היא כי בית הדין הארצי לעבודה הנכבד חרג מסמכותו כאשר דחה את הערעור, לפי הוראת תקנה 108(ב) לתקנות, מהטעמים המובאים בפסק הדין של בית המשפט האזורי - וזאת, שעה שענינם של רבים מנימוקי הערעור הוא בהעדר התייחסותו של בית הדין האזורי, בפסק-דינו, לטיעונים שונים שהועלו על ידי העותר וראיות חשובות שהוגשו מטעמו. מלבד טיעון עיקרי זה, מובאות בעתירתו של העותר השגות נוספות, שדמיון רב עד-למאוד לטיעונים שהעלה העותר בערעורו לבית הדין הארצי הנכבד.

8. זה המקום לציין כי העותר הגיש אף תביעה אזרחית כנגד המשיבה - לבית-משפט השלום בתל-אביב-יפו (ת"א 133344-01) ובמסגרתה תבע, בין השאר, פיצויים מחברת החשמל בטענה שהמחלות מהן הוא סובל נגרמו לו עקב עבודתו במשיבה. בהליך זה הסתיים שלב ההוכחות. ברבות הזמן אף הדרדר מצבו הרפואי של העותר.

עתה, לאחר שהוצגו הדברים שברקע המכלול ותוארו השתלשלויות ההליכים - נעבור לליבון הטענות.

9. לאחר עיון במכלול החומר הרב שהוצג לנו על-ידי העותר (שלאחר הגשת העתירה החל לייצגו בהליך בא-כוחו הנוכחי) וכן ע"י המשיבה, שהתבקשה להגיב לעתירה - הגענו למסקנה כי דין העתירה להידחות על הסף מחמת חוסר עילה, בכפוף לאמור בפסקה 13 סיפא שלהלן. טעמי הדחייה יפורטו להלן.
10. הלכה היא כי בית משפט זה, בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק, לא יתערב ככלל בפסיקתו של בית הדין הארצי לעבודה, אלא במקרים חריגים בהם, בין היתר, נפלה בפסק דינו של בית הדין טעות משפטית מהותית, שהצדק מחייב את תיקונה (ראו: בג"ץ 525/84 חטיב נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מ(1) 673, 693 (1986); בג"ץ 840/03 ארגון הכבאים המקצועיים נ' בית הדין הארצי, פ"ד נז(6) 810, 814 (2003)). לא השתכנענו כי במקרה שבפנינו הצליח העותר להצביע על טעות משפטית כזו, העונה על התנאים המצטברים הנ"ל. נרחיב הדברים מיד בסמוך.
11. טענתו המשפטית העיקרית של העותר עניינה אופן הפעלתה של הסמכות הנתונה לבית הדין הארצי לעבודה, מכוח תקנה 108(ב) לתקנות, הקובעת כדלקמן:
- (ב) על אף האמור בתקנת משנה (א)(1) עד (3), אם החליט בית הדין שלערעור לדחות ערעור, רשאי הוא לכלול בפסק דינו את קביעתו בדבר דחיית הערעור בלבד אם מתקיימים לדעתו, לגבי ההחלטה שעליה מערערים, כל אלה:
- (1) אין מקום לדחות את הממצאים העובדתיים שנקבעו בה;
- (2) הממצאים שנקבעו בה תומכים במסקנה המשפטית;
- (3) אין לגלות טעות שבחוק;
- נוכח האמור ומתוך בחינת פסקי הדין הנתקפים של בתי הדין לעבודה - אין לקבל את טענת העותר לפיה השימוש בתקנה 108(ב) לתקנות במקרה שלפנינו היה נגוע בטעות משפטית מהותית, שיש בה כדי להצדיק התערבות של בית משפט זה בפסיקתו של בית הדין הארצי לעבודה הנכבד. ממקרא פסק-דינו של בית הדין הארצי לעבודה עולה בבירור, כי לשיטתו התקיימו במקרה דנן התנאים להפעלתה של תקנה 108(ב) לתקנות. טענת העותר שקולה, איפוא, לניסיון להוספת תנאי נוסף לצורך הפעלתה של תקנה 108(ב) - תנאי שלפיו אין מקום להיזקק לתקנה זו, מקום בו מעלה המערער בערעורו השגה בדבר אי-התייחסותה של הערכאה המבררת להיבטים מסוימים שהועלו בפניה. היסוד לטענה זו אינו מבוסס, מה גם שנפסק כבר בעבר, לעניין השימוש בתקנה 108(ב) לתקנות, כדלקמן: "משנתקנה התקנה נמסר לבית הדין שיקול הדעת מתי לעשות בה שימוש - וקשה איפוא להלום עילת התערבות לגביה" (בג"ץ 5614/07 וייס נ' בית הדין הארצי לעבודה בירושלים (לא פורסם, 4.7.2007); ההדגשה שלי - ח.מ.).

מקביעה זו משתמע כי חריגים וקיצוניים ביותר יהיו המקרים בהם יתערב בית משפט זה בשבתו כבג"ץ, בפסיקתו של בית הדין הארצי לעבודה, שעה שהתערבות זו מתבקשת על רקע אופן הפעלתה של תקנה 108(ב) לתקנות על ידי בית הדין הארצי לעבודה.

12. לגבי טענותיו האחרות של העותר - הרי שרובן ככולן משיגות על קביעותיו העובדתיות של בית הדין האזורי הנכבד, או על כך שלא התייחס לחלק מטענות העותר, ודומה שאין אלא טענות בעלות אופי ערעורי. טענות מסוג זה אינן מתאימות למיוחדות שבעתירה כנגד בית הדין הארצי לעבודה ככזו, שהרי אין לראות בהליך האמור מעין ערעור שבזכות. זאת ועוד - בג"ץ ככלל לא יטה להתערב בכל הנוגע למלאכת קביעת הממצאים הנעשית על-ידי בית הדין לעבודה (ראו: בג"ץ 2963/06 חן נ' בית הדין הארצי לעבודה (לא פורסם, 24.10.2006); בג"ץ 2839/06 פלאפל אוריון בע"מ נ' בית הדין הארצי לעבודה בירושלים (לא פורסם, 12.11.2006); בג"ץ 9134/08 זוארץ נ' נשיא בית הדין הארצי לעבודה (לא פורסם, 29.3.2009)).

13. לפני סיום, אבקש להתייחס בקצרה לטענת העותר לפיה בית הדין האזורי לעבודה הנכבד הסתמך על הסדר דיוני שהעותר לא הסכים לו ולכן שגה גם בית הדין הארצי לעבודה הנכבד, עת דחה את הערעור ולא ייחס משקל לשגגה זו של בית הדין האזורי לעבודה. אכן, מעיון בפרוטוקול הדיון הרלבנטי בבית הדין האזורי לעבודה, נראה על פני הדברים כי העותר התנגד להצעת בית הדין האזורי הנכבד לפיה ההכרעה המשפטית בשאלת חוקיותם של הפיטורין תיגזר ישירות מממצאיו של הרופא המוסכם. עוד עולה, כי ההסדר הדיוני המסוים שקיבל תוקף של צו, בסופו של יום, לכאורה לא הוצג בצורה מדויקת בפסק-דינו של בית הדין האזורי לעבודה הנכבד (שהפנה לנוסח שקדם להסדר שהושג). אולם דומה כי השלכותיה של טענה זו על הכרעתו של בית הדין האזורי ועל פסק דינו של המשיב 1 - גם אם יש בהן מידה מסוימת של צדק - אינן מכריעות במכלול שבפנינו. העותר טען, כאמור, לשלושה היבטים שמכוחם צריכה להיגזר מסקנה בדבר אי-חוקיות פיטוריו: (א) עצם כך שפוטר בשל מצבו הרפואי; (ב) פיטוריו נעשו בעת שהיה בחופשת מחלה; ו - (ג) אי-קיום חובת השימוע טרם פיטוריו.

ממצאי הרופא המוסכם, כפי שאלו פורשו על-ידי בית הדין האזורי לעבודה הנכבד, מסתבר כי העותר לא פוטר עקב מצבו הרפואי, שכן לעותר הוצעו, טרם פיטוריו, תפקידים שהולמים את מצבו הבריאותי - הצעות להן סרב העותר - וכך קובע בבירור בית הדין האזורי לעבודה הנכבד בפסק דינו. כלומר נהיר הוא כי בית הדין האזורי לעבודה הנכבד הגיע למסקנה ביחס להיבט זה שבטענת העותר לא רק מכוח ההסכמה הדיונית שבין הצדדים, אלא לאחר דחייה מפורשת ומנומקת של טענה זו. לגבי שני ההיבטים האחרים שהעלה העותר במסגרת טענתו לגבי אי-חוקיות פיטוריו, הרי שהם נידונו לגופו של עניין על ידי בית הדין האזורי לעבודה הנכבד, ונדחו - ולגביהם לא נראה שנפל בהם פגם מאיין כלשהו.

מבלי לגרוע מהאמור לעיל נציין, עם זאת, כי אם יש נפקות כלשהי לנוסחו של ההסדר הדיוני שהושג בין הצדדים בהקשר לתביעה האזרחית שהגיש העותר כנגד חברת החשמל בבית משפט השלום הנכבד בתל-אביב, הנזכרת בפסקה 8 שלעיל - הצדדים יוכלו להתייחס לכך שם (ואיננו מביעים כל דעה בהקשר זה).

14. לאור כל האמור לעיל - העתירה נדחת מחמת כך שאין היא מגלה, על פניה, עילה. בנסיבות העניין ובהתחשב במצבו של העותר ובאמור בפסקה 13 שלעיל - לא יעשה כאן צו להוצאות. ניתן היום, כ' בטבת התשע"ג (2.01.2013)